

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

РУДЕНКО Оксана Іванівна

УДК 321.7:364.462(477)

**ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ**

спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політичних наук Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор філософських наук, професор
БОГДАНОВ Володимир Семенович,
Черкаський факультет Національного
університету «Одеська юридична академія»,
декан

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
ПОЛЬОВИЙ Микола Анатолійович,
Національний університет «Одеська юридична
академія»,
професор кафедри соціальних теорій;

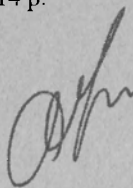
доктор політичних наук, доцент
МАМОНТОВА Елла Вікторівна
Одеський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного
управління при Президентові України,
доцент кафедри регіональної політики
та публічного адміністрування

Захист відбудеться 27 вересня 2014 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.02 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2, ауд. 312.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 22 серпня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Пехник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження полягає в тому, що зв'язки з громадськістю виступають однією з важливих засад ефективного функціонування демократичної системи в сучасному суспільстві. Зв'язки з громадськістю, виступаючи одним з аспектів політичної взаємодії, втілюють значну частину співпраці політичних акторів один з одним, а також з тими соціальними суб'єктами, від думки і реакції яких вони залежать значною мірою. Водночас вони сприяють організації громадської участі в політичних процесах.

Виникнення і розвиток зв'язків з громадськістю в Україні, їх становлення як одного з чинників політичного процесу є закономірним наслідком розвитку демократичних інститутів. Встановлення діалогових, партнерських відносин між політичною владою та інститутами громадянського суспільства – одне з ключових завдань української державності. Основою функціонування механізмів взаємодії політичних інститутів з громадськістю є надання цими інститутами через посадових осіб певним чином підготовленої інформації. Ефективність функціонування органів влади і управління все більшою мірою визначається їх здатністю гнучко реагувати на зміни, що відбуваються, приводити інноваційний механізм безперервного вдосконалення політичного управління у відповідність з цілями і завданнями громадянського суспільства. Тому актуальним представляється дослідження політичних зв'язків з громадськістю, які забезпечують розуміння між взаємодіючими суб'єктами політичних процесів, сприяють встановленню політичної стабільності та гармонізації відносин між людьми в політичній сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає науково-дослідній темі кафедри політичних наук Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Трансформаційний процес в Україні: основні проблеми та умови їх вирішення» (№ держреєстрації 0109U000215), одним із виконавців якої є дисертантка.

Мета дисертаційного дослідження обумовлена актуальністю і ступенем розробки обраної тематики і полягає в аналізі теоретичних і практичних аспектів зв'язків з громадськістю в політичному процесі в умовах сучасного суспільства.

З огляду на поставлену мету визначено такі дослідницькі завдання:

- дослідити еволюцію, основні категорії і концепти проблеми політичних зв'язків з громадськістю;
- проаналізувати сучасні теоретико-методологічні підходи до дослідження ролі зв'язків з громадськістю в політичних процесах;

- з'ясувати актуальні проблеми зв'язків з громадськістю, що складають предмет сучасних наукових досліджень;

- виявити особливості організації системи зв'язків з громадськістю в органах державної влади;

- визначити місце та роль зв'язків з громадськістю в діяльності основних українських політичних сил;

- проаналізувати організаційні форми зв'язків з громадськістю як засобу взаємодії між органами державної влади та громадянським суспільством;

- дослідити специфіку зв'язків з громадськістю як окремої технології політичної діяльності;

- розкрити особливості взаємодії ЗМІ та систем зв'язків з громадськістю політичних інститутів;

- визначити можливості, проблеми та протиріччя організації зв'язків з громадськістю в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Об'єктом дослідження є взаємодія громадськості з політикою.

Предметом дослідження є зв'язки з громадськістю в політичному процесі сучасного суспільства.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертації є філософські, загальнонаукові та спеціальні наукові методи, які виявилися найбільш ефективними для вирішення зазначених дослідницьких завдань.

Системний підхід дозволив розглянути політичні зв'язки з громадськістю як механізм, що знаходиться в безперервній взаємодії з оточуючим середовищем через вхід (що сприймає вимоги громадян, їх підтримку і несхвалення) і вихід (прийняті політичні рішення і дії) системи. Структурно-функціональний аналіз дав можливість визначити політичні зв'язки з громадськістю як систему, що має складну структуру, кожен елемент якої має певне призначення і виконує специфічні функції, спрямовані на поліпшення іміджу політичного актора (політика, політичної партії тощо). Інституційний підхід дозволив визначити особливості політичних інститутів, в межах та за допомогою яких здійснюються політичні зв'язки з громадськістю. Компаративний метод дав можливість зіставити моделі організації зв'язків з громадськістю органів державної влади та політичних акторів, що реалізуються в різних країнах, виявити їх сильні та слабкі сторони. Інформаційний підхід надав можливість виявити інформаційний потенціал прес-служби у формуванні іміджу політичних інститутів.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена вибором теми та проблематикою, яка до цього часу не мала цілісного розгляду, а саме системним дослідженням феномена зв'язків з громадськістю в сучасному політичному процесі. Наукова новизна полягає, зокрема, у наступних положеннях та висновках дисертаційного дослідження, які виносяться на захист:

вперше:

– показано, що розвиток інституту зв'язків з громадськістю, разом з іншими, стимулювався причинами політичного порядку. Концентрація капіталу і монополізація зумовили встановлення специфічних відносин між державою і монополіями, державними установами та іншими суспільними інститутами і, нарешті, між самими цими інститутами в їх зусиллях впливати на різні гілки державної влади. Групи інтересів в своєму прагненні добитися вигідного ним законодавства і урядових рішень, теж повинні були постійно апелювати до громадської думки;

– доведено, що сучасні інформаційні технології надають політичним акторам якісно нові можливості двосторонньої взаємодії з громадянами в індивідуальному порядку і онлайн-овому режимі. Таким чином, у сфері взаємодії політичних інститутів з громадянським суспільством механізм зв'язків з громадськістю технологічно трансформується і вбудовується в більш комплексний по функціональних і технологічних можливостях мережевий механізм інтерактивної інформаційної взаємодії;

– обґрунтовано, що якщо правлячий політичний режим не прагне або не здатний вступати в партнерський та рівноправний діалог з суспільством, навмисно деформує або повністю ігнорує сферу політичних зв'язків з громадськістю, то неминуче наростають негативні тенденції в його взаєминах з суспільством, які характеризуються кризою легітимності влади, відчуженням влади від суспільства і втратою правлячим політичним режимом суспільної довіри і підтримки;

– виявлено, що система «електронної держави» створює нові можливості для підвищення ефективності політичних зв'язків з громадськістю, які полягають у тому, що суспільство отримує не лише широкий доступ до інформації, але і можливість впливати на процес ухвалення державних рішень, брати в їх підготовці інтерактивну участь, що кінець кінцем також підвищує прозорість роботи державного сектора;

уточнено:

– особливості політичних зв'язків з громадськістю, що відрізняють їх від подібної діяльності в економічній сфері, а саме, що: політичні зв'язки з громадськістю формувалися у сфері розвитку особливого – політичного, а не економічного ринку; в процесі публічної взаємодії структур метою спілкування виступав не прибуток, а завдання і цінності боротьби за владу, зміни суспільних статусів, завоювання престижу; у політичній діяльності існують власні канали зв'язку;

– що використання технологій зв'язків з громадськістю з метою впливу на громадську думку веде до якісної трансформації сучасного політичного процесу. Обґрунтовано, що прагнення до систематичного контролю за свідомістю і поведінкою громадян безпосередньо пов'язане

з постійним маніпулюванням масовою свідомістю, що неминуче призводить до заміни інформації дезінформацією. Визначено, що поширення використання політичних зв'язків з громадськістю об'єктивно примушує акторів до більш чесної інформаційної політики;

– характеристику сучасного стану політичних зв'язків з громадськістю в Україні. Доведено, що він характеризується синтезом досягнень політичної PR-практики та її наукового, теоретичного осмислення, появою спеціалізованих структур, що професійно займаються політичною PR-діяльністю, наукових шкіл, мережі освітніх установ, які здійснюють підготовку за цією професією. Все це свідчить про процеси становлення в Україні політичних зв'язків з громадськістю як особливого політичного інституту;

– що конвергенція мобільних і комп'ютерних інформаційних технологій відкриває нові перспективи перед політичними зв'язками з громадськістю. Використання мобільних технологій в політичній сфері не лише забезпечує нові канали взаємодії з громадськістю, але і робить мобільнішою саму систему політичних відносин. В найближчому майбутньому особистий мобільний телефон громадянина може стати інструментом спілкування з представниками влади і політичних партій, трансляції відеозвернень політиків тощо. Наголошується, що перешкодами до впровадження «мобільного уряду» є неготовність державних органів до впровадження елементів мобільних технологій в свою взаємодію з населенням і низька міра технічної підготовленості українських користувачів мобільного зв'язку.

дістало подальший розвиток:

– поняття «піар-демократія», яке слід застосовувати для опису плюралістичного суспільства, де існує свобода ЗМІ, а велика частина інформаційних взаємин, які ініціює політична система, здійснюється з метою переконати громадськість в тому, що політичні стратегії, які реалізуються, – вірні, закони і судочинство – легітимні, і що певна політична сила більш гідна представляти групи виборців, чим її конкуренти;

– визначення сучасної служби із зв'язків з громадськістю як посередницької організаційної структури в системі «політика-суспільство», що має власний інформаційний потенціал та забезпечує обмін політичною інформацією між суб'єктами політики та суспільством;

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення і висновки дисертації розширюють простір для подальшого дослідження широкої проблематики, пов'язаної зі з'ясуванням сутнісних рис та особливостей процесів організації зв'язків з громадськістю в сучасному політичному процесі.

Окремі положення роботи можуть бути також використані в науково-педагогічній діяльності при підготовці загальних і спеціальних курсів у вищих закладах освіти, написанні підручників і навчальних посібників з політологічних дисциплін, в тому числі з порівняльної політології, з теоретичних засад демократизації тощо; в проєкті консультування політичних та адміністративних керівників. Рекомендації можуть бути використані органами державної влади, політичними інститутами, політиками в практичній діяльності, пов'язаної з питаннями підвищення ефективності зв'язків з громадськістю.

Матеріали та висновки роботи можуть бути використані при підготовці загальних і спеціальних курсів у вищих учбових закладах, зокрема, політології як загальної, так і прикладної, соціології, державного управління, політичної психології, при написанні підручників і навчальних посібників по даних дисциплінах.

Апробація основних висновків та теоретичних положень дисертації. Основні висновки та положення дисертаційної роботи пройшли апробацію у виступах автора на наукових конференціях, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та реалії інформаційного суспільства в умовах глобалізації» (м. Кіровоград, 14 березня 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми політичного менеджменту» (м. Київ, 15-16 жовтня 2008 р.); Всеукраїнській конференції «Громадський рух та становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Сімферополь, 7 жовтня 2009 р.); Міжнародній молодіжній науковій конференції «Громадянське суспільство в епоху глобальної інформатизації» (м. Москва, 20-21 жовтня 2009 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 24-25 лютого 2011 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в 6 одноосібних публікаціях автора, в тому числі 4 статті -- у вітчизняних виданнях, затверджених фаховими з політичних наук, 1 стаття -- у зарубіжному виданні.

Структура роботи обумовлена характером проблематики, постановкою мети і завдань дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків до кожного розділу і висновків роботи. Загальний обсяг дисертації складає 175 сторінок та 28 сторінок зі списком використаних джерел, який містить 243 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовуються актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження, теоретико-методологічні засади дисертації, наукова новизна, теоретичне й практичне значення роботи, подається характеристика її апробації.

У першому розділі «Зв'язки з громадськістю у науковому політологічному дискурсі» розкрито еволюцію основних категорій, понятійного апарату, сучасних теоретико-методологічних підходів до дослідження ролі зв'язків із громадськістю в політичних процесах, простежено розробленість тематики в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців.

У підрозділі 1.1 «Еволюція, основні категорії та поняття політичних зв'язків з громадськістю» відзначається, що в цілому зв'язки із громадськістю виконують три основні функції: контролювання думки та поведінки громадськості з метою задоволення потреб та інтересів передусім політичного інституту, від імені якого проводяться PR-акції; реагування на громадськість, тобто інститут враховує події, проблеми або поведінку інших і відповідним чином реагує на них; досягнення взаємовигідних відносин між усіма пов'язаними з політичним інститутом групами громадськості шляхом сприяння плідній взаємодії з ними. Такі функції PR частково відображають історичні етапи становлення та розвитку цього інституту.

Для найбільш точного з'ясування ролі й місця зв'язків із громадськістю у політичному процесі виокремлені основні принципи політичних зв'язків з громадськістю, що складаються у 1) взаємній вигоді суб'єкта і об'єкта дії; 2) чесності всіх прямих або непрямих суб'єктів PR-практики; 3) вільному доступі до будь-якої інформації з боку будь-якого суб'єкта PR, що бере участь у процесі реалізації особистих інтересів і цілей.

Визначено, що найбільш узагальненим і універсальним є таке визначення зв'язків із громадськістю – це управлінська діяльність, спрямована на встановлення взаємовигідних гармонійних відносин між організацією та громадськістю, від якої залежить успіх функціонування цієї організації. PR, по суті, – інформаційна технологія, технологія управління інформацією для досягнення цілей організації за допомогою інформації.

У підрозділі 1.2 «Сучасні теоретико-методологічні підходи до дослідження ролі зв'язків з громадськістю в політичних процесах» аналізуються концепції Public Relations, що в процесі розвитку пройшли значний еволюційний шлях, який умовно можна поділити на декілька основних періодів (етапів), кожному з яких відповідала певна модель організації PR:

1. «Примітивна» ера PR (40-і роки XX століття). Основну увагу зосереджено на відносинах із пресою, «інформаційних» посланнях, адресованих ЗМІ, найманні журналістів у фірми, появі PR-агентств. У цьому періоді типовою є модель «PR як публіситі». Мета PR на даному етапі – пропаганда і непряма реклама.

2. «Друга хвиля» розвитку PR (з середини 50-х років XX століття). Це етап необхідності пояснювати та обгрунтовувати свої дії, цілі, місії та філософії організації; час розвитку методів сегментації аудиторій, диференціювання роботи з цільовими групами. Даній епосі відповідає модель «PR як інформування громадськості». Метою PR є поширення інформації, як правило, непряме.

3. «Третя хвиля» розвитку PR (з середини 70-х років XX століття) – етап збільшення та подрібнення ринків, запровадження маркетингових технологій у секторі некомерційних організацій, формування міжнаціональної політики організацій PR, побудови мультикультурних стратегій. Даній епосі відповідає «двобічна асиметрична» модель PR. Науково обгрунтоване переконування стає основною стратегією PR.

4. «Четверта ера» PR (з кінця 80-х років XX століття) пов'язана з технологічним розвитком електронних засобів інформації, Internet і мультимедіа. Формуються стратегії PR у відкритому інформаційному просторі, поширюється мережева ідеологія. Даній епосі відповідає «двобічна симетрична» модель PR. Основною метою PR на цьому етапі є забезпечення взаєморозуміння.

У підрозділі 1.3 «Актуальні проблеми зв'язків з громадськістю в сучасних наукових дослідженнях» наголошується, що соціально-політичні аспекти розвитку нових інформаційних технологій, становлення та формування інформаційного суспільства досліджено в працях таких відомих науковців, як Д. Белл, Дж. Гелбрейт, М. Кастельс, М. Маклюєн, Й. Масуда, А. Тоффлер, Ф. Уєбстер та ін. Серед авторитетних теоретиків і практиків, які вивчали концептуальні основи PR, визначено Р. М. Брума, Ф. Буарі, Дж. Грюніга, Ф. Джефкінса, С. М. Катліпа, М. Менчера, Ф. П. Сайтела, А. Х. Сентера, В. Хазлтона, Т. Ханта, Р. Хейвуда.

Аналізом громадської думки займалися відомі зарубіжні вчені – П. Бурдье, Д. Гаврі, Б. Грушина, Г. Лебон, У. Ліппман, Є. Ноель-Нойман, Г. Тарда. Проблемам застосування інтернет-технологій у галузі державного управління, електронного уряду присвячено роботи закордонних науковців Т. Беккера, К. Слейтона, Дж. Снідера, Р. Девіса. Серед російських дослідників зазначаються роботи О. Соловйова, М. Вершиніна, В. Василенко, Л. Василенко, А. Чеснакова, А. Юртаєва, І. Агамірзяна, серед українських – А. Сіленко, В. Недбая, Є. Ємельяненко, В. Коляденка, О. Маліса, Д. Яковлева та ін.

У висновках до першого розділу йдеться про те, що визначальною умовою становлення інституту політичних зв'язків з громадськістю було формування демократичних основ суспільства, закріплення й розширення прав людини та громадянина, поступове створення рівних можливостей для реалізації людських потенцій. Констатовано, що феномен «паблік рілейшнз» розглядається дослідниками як у вузькому (технологія зв'язків із громадськістю), так і в широкому значенні – як невід'ємний елемент політики, політичного управління.

У другому розділі «Зв'язки з громадськістю як механізм взаємодії державної влади з громадянським суспільством» розкриваються особливості функціонування зв'язків із громадськістю в органах державної влади, PR політичних партій та політиків, основні тенденції розвитку політичних зв'язків із громадськістю в сучасній Україні.

У підрозділі 2.1 «Особливості функціонування зв'язків з громадськістю в органах державної влади» аналізуються особливості функціонування PR у органах виконавчої влади: сприяння реалізації функцій демократичної влади, участь у процесах легітимізації влади та залучення громадськості до державного управління, забезпечення узгодженості інтересів великих суспільних груп, необхідність і труднощі створення позитивного іміджу, відсутність конкуренції, особливі взаємини з мас-медіа, сприяння прозорості та відкритості влади як найважливішої вимоги демократичної влади тощо.

Уточнено специфіку технологій зв'язків з громадськістю в органах виконавчої влади, яка виявляється в тому, що найчастіше саме PR виступає у функції «регульовальника» конфліктних ситуацій у будь-якій організації.

У підрозділі 2.2 «Зв'язки з громадськістю в діяльності українських політичних партій і політиків» звернено увагу на те, що звичайний партійний піар – це двокомпонентний механізм, що складають, по-перше, меседж, або основне повідомлення партії, по-друге, канали донесення цього меседжа до реципієнтів на певній території. В умовах постіндустріального суспільства політична партія пов'язана відразу з декількома десятками компактних і мобільних груп людей, які по-різному ідентифікуються. Для підтримування інформаційного обміну з кожною з таких груп використовують відразу декілька засобів зв'язку. Таким чином збільшується загальна кількість партійних каналів зв'язків з громадськістю.

Обґрунтовано висновок, що практично всі основні суб'єкти української політики сприймають свою політичну діяльність як бізнесмени, тобто знаходять ресурси та вкладають їх в політичний процес, розраховуючи на прибуток. Політики та фахівці з піару беруть участь у політиці як професіонали: займаючись виробництвом суспільних благ, вони мають на меті, перш за все, досягнення особистої вигоди.

У підрозділі 2.3 «*Форми взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства*» доводиться, що однією з основних умов забезпечення високої якості та ефективності політичного рішення є застосування PR-супроводження, яке є сукупністю інформаційних технологій та містить низку організаційних заходів, що формують громадську думку. Основні завдання PR-служб – своєчасно повідомляти громадян про діяльність державних інститутів та інформувати осіб, що приймають рішення, про реакцію громадськості на політику, що проводиться або заплановані дії.

Доведено, що специфіка PR-служб у органах державної влади й управління вирізняється не тільки особливостями технологій. Вирішальна відмінність залежить від сутності політики, що проводиться. Якщо ця політика здійснюється на користь більшості, на користь значної частини громадян, то й сам механізм гармонізації інтересів діє ефективно. У цій ситуації зв'язки з громадськістю стають найважливішим компонентом керування взагалі та адміністративного управління зокрема. Вони природно вписуються в систему управлінських дій.

У висновках до *другого розділу* констатується, що рівень відкритості державної влади та всієї політичної системи безпосередньо впливає на стан громадянського суспільства. Якщо в попередню епоху діяльність влади для населення подано лише як віддзеркалення роботи міністерств, відомств, державних високопосадовців у ЗМІ, то в інформаційну постіндустріальну епоху «відвертість» політичної системи означає, окрім посередницької ролі ЗМІ між владою і суспільством, налагодження прямого двобічного зв'язку органів влади й населення. Основну роль в цій ланці відіграє правильна організація зв'язків з громадськістю.

У *третьому розділі* «*Технології здійснення зв'язків з громадськістю*» проаналізовано зв'язки з громадськістю як специфічну технологію політичної діяльності в Україні. Особливу увагу приділено співвідношенню ЗМІ та політичних зв'язків з громадськістю. Проаналізовано вплив реалій інформаційного суспільства на розвиток політичного піару.

У підрозділі 3.1 «*Зв'язки з громадськістю як специфічна технологія політичної діяльності в Україні*» визначено базові постулати трактування зв'язків з громадськістю як специфічного виду політичної діяльності. Визначено, що зв'язки з громадськістю це: 1) динамічна управляюча система, в якій ланкою, що управляє, виступає суб'єкт PR (джерело інформації), діяльність якого спрямовано на громадськість; 2) програмна діяльність, тобто систематичні, регулярні зусилля, здійснювані відповідно до розробленої програми; 3) система відносин, побудована на ресурсі «довіри» та «прозорості»; 4) робота з простором «ідеального», тобто громадською думкою, масовою та груповою свідомістю, системами

політичних цінностей; 5) робота в інформаційному просторі; 6) система надійних каналів взаємодії із громадськістю, найважливішими з яких є міжособові зв'язки, засоби масової інформації та системи електронного зв'язку; 7) система етичних відносин, заснованих на принципах чесності, взаєморозуміння, партнерства й дотримання суспільних інтересів; 8) діяльність, технології, стратегії та методи якої удосконалюються й розвиваються.

У підрозділі 3.2 «Співвідношення зв'язків з громадськістю та ЗМІ» зазначено, що саме процеси у ЗМІ сприяли розвитку зв'язків із громадськістю. З метою економії більшість ЗМІ скоротили чисельність репортерів. Якщо раніше журналісти освітлювали практично всі основні сфери громадської та ділової активності, то сьогодні більшість компаній та організацій, політичних зокрема, не сподіваються на те, що з ними зв'яжуться ЗМІ. У ситуації такої незацікавленості постає необхідність власними зусиллями доповнювати новинами про себе ЗМІ або безпосередньо подавати інформацію цільовій аудиторії.

Виявлена своєрідна конфронтація між представниками піар-агентств та співробітниками ЗМІ, хоча ці сфери діяльності мають чимало спільного: орієнтовані на єдиний продукт – інформацію, однак розрізняються методи подання, засоби обробки та мета оприлюднення. Представники піар-агентств стереотипно вважають ЗМІ корумпованими, а журналісти, в свою чергу, зневажливо висловлюються на адресу піарників, які, на їх думку, не є спеціалістами у багатоскладовій справі формування контенту преси. Однак статистика свідчить, що фахівці з PR рекрутуються здебільшого саме з журналістів. А тому, зважаючи на закономірну тенденцію оптимізації PR-технологій, можна припустити часткову асиміляцію провідного досвіду ЗМІ в дану сферу, та, водночас, підвищення журналістської кваліфікації завдяки засвоєнню новітніх інфокомунікаційних стратегій.

У підрозділі 3.3 «Особливості зв'язків з громадськістю в умовах сучасного інформаційного суспільства: проблеми та протиріччя» аналізується неоднозначний вплив новітніх інформаційних технологій на традиційні моделі відносин політичної сфери.

Визначено, що Інтернет-технології сприяють формуванню нових принципів взаємодії політики та суспільства, які є більш оптимальними. За допомогою електронних пристроїв зміцнюється особиста інформаційна незалежність, розширюються можливості для конвенціональної участі людей у політичному процесі. З іншого боку – Інтернет-технології стають причинами додаткової загрози та ризиків для традиційних принципів демократії. У суспільстві виникають нові інформаційні бар'єри, нові критерії нерівності, окреслюються контури моделей «віртуальної політики» та «маніпулятивної демократії».

Доведено, що зв'язки з громадськістю в умовах сучасних технологій дозволяють нівелювати загрози цифрової нерівності. Визначено, що в «електронній державі» вони дозволяють: ініціювати та стимулювати інформацію, яка надходить знизу, особливо від найбільш просунутої частини зацікавленої громадськості, що працює в он-лайн режимі в Інтернеті; впливати на громадську думку найбільш просунутої частини зацікавленої громадськості, а через неї – на ширші прошарки, оскільки саме в цьому секторі більше громадських лідерів, ніж серед населення в цілому; взаємодіяти з громадською думкою через мережу Інтернет; забезпечують широкий спектр альтернативних шляхів і методів вирішення проблем та можливості відбору з них найбільш оптимальних, а також підтримку постійного контакту з тими громадянами, які внесли певні конструктивні пропозиції.

У висновках до третього розділу зазначається, що зв'язки з громадськістю є специфічним видом політичної діяльності з відповідними інформаційно-організаційними інструментами. Вказується, що ЗМІ та PR взаємно доповнюють один одного та еволюціонують разом до все більш витончених технологій взаємодії політики з громадянами. Інваріантами цієї еволюції залишаються підтримка взаємної довіри між громадянами і політичними структурами та розвинена громадська відповідальність населення.

Інформаційні технології сучасного суспільства уможливають відкритість та прозорість взаємодії політики та громадян, сприяють формуванню атмосфери взаємної довіри та зростанню громадської відповідальності населення.

У **висновках** зазначається, що кінець ХХ століття ознаменувався розвитком і формуванням нових форм інформаційного обміну, що проникли й в політику. В Україні, як і в багатьох інших країнах, що йдуть шляхом демократичного розвитку, в цей період відбувається становлення системи активних публічних взаємодій, учасниками яких стають державні і політичні інститути, а також громадяни як члени суспільства. Потреба громадянського суспільства в цивілізованих процесах політичної взаємодії породжує новий різновид політичної діяльності – політичні зв'язки з громадськістю.

Аналіз еволюції політичних зв'язків із громадськістю довів, що стрімкість розвитку політичного PR обумовлена зміцненням міжнародних контактів між політичними структурами; удосконалення стратегій та механізмів політичного PR залежить як від соціальних потреб, так і від технічного прогресу, а складність його тактико-методологічних прийомів спонукала до появи нового типу професійної діяльності.

Визначено, що нові технічні можливості, перш за все наявність розгалуженої мережі Інтернет, уможливають функціонування моделі двобічного збалансованого зв'язку, що забезпечує реальний діалоговий режим із громадянами, їх об'єднаннями та владними структурами.

З'ясовано, що у великій кількості досліджень, присвячених проблематиці інформаційної взаємодії в політиці, продовжує домінувати трансмісійна, або інформаційна, модель, в якій взаємодія розуміється як передача інформації від одного суб'єкта іншому. Ця наукова традиція сходить до моделей Г. Лассуелла, Д. Істона, Г. Алмонда та К. Дойча, які адаптували загальносистемний і структурно-функціональний підходи до аналізу політичного життя.

Виявлено, що реальна PR-практика значно випереджає динаміку розвитку теорії, і багато аспектів даної проблеми в теоретичних дослідженнях розглянуто не в повному обсязі або й зовсім відсутні.

Визначено, що основними функціональними особливостями зв'язків із громадськістю в органах державної влади є сприяння реалізації функцій демократичної влади та її легітимізація; залучення громадськості до державного управління; узгодження політичних інтересів великих соціальних груп; створення позитивного іміджу; дотримання правил чесної конкуренції; підтримка професійних контактів з мас-медіа; сприяння прозорості та відкритості влади, що є найважливішими вимогами демократії.

Виявлено, що особливості зв'язків з громадськістю органів державної влади складають пов'язаність з багатьма сферами життя суспільства та необхідність забезпечення інтересів усіх соціальних груп. З цього випливають переваги і проблеми роботи держапарату. Перевагами є значний рівень урахування інтересів населення, а недоліки породжено невисокою сфокусованістю на життєвих потребах кожного окремого громадянина та складності забезпечення балансу конкуруючих інтересів різних частин суспільства.

Визначено, що розвиток зв'язків із громадськістю політичних партій і політиків став результатом процесу маркетизації політичної сфери, що все більш поглиблюється та стимулює радикальну зміну принципів взаємодії між учасниками політичного процесу. Якщо раніше політики пропонували суспільству власне, як правило, ідеологічно обґрунтоване розуміння цілей та завдань подальшого розвитку, намагаючись за допомогою пропаганди переконати в його перевагах ідеологічно близькі групи громадян і отримати від них електоральну підтримку, то сьогодні попит на політичні послуги породжує пропозицію, яку формують професіонали зв'язків з громадськістю, одержуючи за свою роботу певну винагороду.

Доведено, що в сучасних умовах оптимальним для регулювання політичних відносин є двобічний симетричний інформаційний взаємозв'язок, орієнтований на громадськість, а ЗМІ та новітні технічні засоби стають одним із основних інструментів діалогу влади та суспільства, що дають змогу вирішувати соціально значимі проблеми – від глобальних до локальних. У цих умовах наявність PR-служб є невід'ємною частиною стратегії та тактики політичної взаємодії, аспектами діяльності яких є виробництво, передавання, сприйняття, тлумачення інформації, формування або модифікація громадської думки та іміджу суб'єкта влади впродовж усього періоду його політичного життя.

PR-технології мають стати загальним механізмом функціонування органів державної влади, оскільки вони впливають на політичну свідомість, ціннісні орієнтації та цілі різних верств населення, завдяки яким можна отримати масову підтримку будь-яких соціально-політичних змін. Саме тому необхідно практикувати цивілізовані форми діалогу влади й суспільства, зв'язків держави з громадськістю, складовими яких є контроль діяльності державного апарату не лише зверху, але й знизу, створення й функціонування інститутів PR.

Визначено, що ЗМІ в даний час залишаються найбільш ефективними посередниками у відносинах населення з владою. Однак, навіть із урахуванням їх відкритості, оперативності у формулюванні оцінок і позицій, можливостей відображати інтереси та сподівання найрізноманітніших груп і верств населення, сучасні ЗМІ не можуть бути провідним інструментом у системі політичного представництва громадян, хоча вони істотно впливають на правила політичної гри, навіть модифікують їх та формують відносини між «верхами» й «низами». Нові типи та різновиди інформаційної взаємодії стають метою професійної PR-діяльності, що набуває значно більшого соціально-політичного змісту та стає дієвим важелем державного управління, забезпечуючи партнерські відносини між владою й суспільством у динамічному процесі проведення соціально-економічних та політичних перетворень.

Однією з головних тенденцій сучасного періоду є масштабне вторгнення ЗМІ в процеси політичної взаємодії, перехід від трудомістких політичних взаємодій до капіталомістких, поширення практик стратегічного управління потоками інформації, конфлікт між політиками й журналістами з приводу формування суспільного порядку та витіснення логіки партійних програм логікою медійних презентацій. В умовах підвищення нестабільності політичних орієнтацій електорату політики, щоб краще продавати себе виборцям, вимушені імпортувати на політичну арену ринкову техніку, звертатися до послуг професіоналів з інших сфер, використовувати нові форми інформаційної взаємодії.

Дослідження ролі Інтернет в організації політичних зв'язків із громадськістю засвідчило, що переважна більшість політичних структур не в повному обсязі використовує ці ресурси для інтерактивної взаємодії з громадянами й організаціями. PR-діяльність ведеться сьогодні у всіх сферах політичного життя. Її застосовують уряди, прагнучи забезпечити собі міжнародний авторитет, підтримку громадян та великого бізнесу; регіональні лідери, що мають на меті привернути до своїх територій увагу інвесторів, туристів та ін.; політичні лідери та рухи, щоб отримати голоси виборців та підтримати власну репутацію.

У результаті дослідження автор дійшов висновку, що для сучасної України необхідною є програма налагодження конструктивних зв'язків із громадськістю «на перспективу», зважена просвітницька робота серед різних груп населення, яка має підвищити рівень довіри з боку громадськості, різних соціальних груп до інститутів влади, політичних структур, політичних і державних діячів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Руденко О.І. Особливості функціонування зв'язків з громадськістю в органах державної влади / О.І. Руденко // Політологічний вісник: зб. наук. пр. – К., 2011. – Вип. 56. – С. 306-312.
2. Руденко О.І. Основные этапы эволюции политических связей с общественностью / О.И. Руденко // Сучасна українська політика: зб. наук. пр. – К., 2011. – Вип. 25. – С. 244-251.
3. Руденко О.І. Поняття «політичні зв'язки з громадськістю» в наукових дискусіях / О.І. Руденко // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – К., 2011. – № 2. – С. 107-109.
4. Руденко О.І. Роль сучасних політичних PR-технологій у формуванні нових принципів взаємодії влади і суспільства / О.І. Руденко // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – К., 2013. – № 2. – С. 143-146.
5. Руденко О.І. Электронное правительство как средство повышения эффективного государственного обслуживания в контексте развития электронной демократии / О.И. Руденко // Administrarea Publica (Public Administration). – Chisinau: Administrare Publica de pe langa Presedintele Republicii Moldova. – 2013. – № 2. – С. 135-139.
6. Руденко О.І. Інтернет і політичні зв'язки з громадськістю та сучасним бізнесом / О.І. Руденко // Фінансово-кредитна система України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали Х науково-практичної конференції. – Черкаси, 2011. – С. 357-359.

АНОТАЦІЯ

Руденко О. І. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2014.

У дисертації розглянуто політичні чинники розвитку інституту зв'язків з громадськістю.

Аргументується, що сучасні технології постіндустріального суспільства надають політичним акторам якісно нові можливості інформаційної взаємодії з громадянами. Досліджено нові можливості системи «електронної держави» для підвищення ефективності політичних зв'язків із громадськістю. Охарактеризовано сучасний стан політичних зв'язків із громадськістю в Україні. Обґрунтовується, що конвергенція мобільних інформаційних і комп'ютерних технологій відкриває нові перспективи перед політичними зв'язками з громадськістю.

Уточнюється поняття «піар-демократія». Пропонується авторське визначення сучасної прес-служби. Визначено, що нові технічні можливості уможливають функціонування моделі двобічного збалансованого взаємозв'язку, що забезпечує реальний діалоговий режим із громадянами, їх об'єднаннями та владними структурами.

Ключові слова: зв'язки з громадськістю, політичні зв'язки з громадськістю, демократія, інформаційне суспільство, держава, громадянське суспільство.

АННОТАЦИЯ

Руденко О. И. Связи с общественностью в условиях современного политического процесса. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 – политические институты и процессы. – Государственное заведение «Южно-Украинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского, Одесса, 2014.

В диссертации рассмотрены политические факторы развития института связей с общественностью.

Аргументировано, что современные информационные технологии предоставляют политическим акторам качественно новые возможности информационного взаимодействия с гражданами. В сфере взаимодействия

государственной власти с гражданским обществом механизм PR технологически трансформируется и встраивается в комплексный по функциональным и технологическим возможностям сетевой механизм интерактивных информационных связей.

Обосновывается, что если правящий политический режим не стремится или не способен вступать в партнерский и равноправный диалог с обществом, преднамеренно деформирует или полностью игнорирует сферу связей с общественностью, то неизбежно нарастают негативные тенденции в его взаимоотношениях с обществом, чреватые кризисом легитимности власти, отчуждением власти от общества и потерей правящим политическим режимом общественного доверия и поддержки.

Исследованы новые возможности системы «электронного государства» для повышения эффективности политических связей с общественностью, которые заключаются в том, что общество получает не только широкий доступ к информации, но и возможность влиять на процесс принятия государственных решений, принимать в их подготовке интерактивное участие, что, в конечном счете, также повышает прозрачность работы государственного сектора.

Уточняются особенности политических связей с общественностью, отличающие их от подобной деятельности в экономической сфере. Определено, что политические связи с общественностью формировались по мере развития особого – политического, а не экономического рынка; в процессе публичного взаимодействия структур целью информационного общения выступала не прибыль, а задачи и ценности борьбы за власть, изменения общественных статусов, завоевания престижа; в политической деятельности существуют собственные каналы связи.

Доказывается, что использование технологий связей с общественностью в целях воздействия на общественное мнение ведет к качественному видоизменению информационных процессов. Обосновано, что стремление к систематическому контролю над сознанием и поведением граждан неразрывно связано с постоянным манипулированием массовым сознанием, что неизбежно приводит к замене информации дезинформацией.

Исследуется современное состояние политических связей с общественностью в Украине. Сделан вывод о том, что оно характеризуется синтезом достижений политической PR-практики и ее научного, теоретического осмысления, появлением специализированных структур, профессионально занимающихся политической PR-деятельностью, научных школ, целой сети образовательных учреждений, ведущих подготовку по этой профессии. Все это свидетельствует о процессах становления в Украине связей с общественностью как особого социально-политического института.

Обосновывается, что конвергенция мобильных информационных и мобильных компьютерных технологий открывает новые перспективы перед политическими связями с общественностью. Использование мобильных технологий в секторе государственного управления не только обеспечивает новые каналы связей с общественностью, но и делает более мобильной саму систему государственного управления. В ближайшем будущем личный мобильный телефон гражданина может стать инструментом общения с представителями власти и политических партий, трансляции видеообращений политиков. Отмечается, что препятствиями к внедрению «мобильного правительства» являются неготовность государственных органов к внедрению элементов мобильных технологий в свое взаимодействие с населением и низкая степень технической подготовленности украинских пользователей мобильной связи.

Уточняется понятие «пиар-демократия», которое следует применять для описания плюралистического общества, где существует свобода СМИ, а большая часть информации, исходящей от политической системы, разработана с целью убедить общественность в том, что проводимые политические стратегии верны, законы и судопроизводство легитимны, и что определенная организация более достойна, представлять группы избирателей, чем ее конкуренты.

Предлагается авторское определение современной пресс-службы. Пресс-служба – это посредническая коммуникативная структура в системе «власть-общество», имеющая собственный информационный потенциал, которая обеспечивает обмен социально-политической информацией между обществом и властью.

Ключевые слова: связи с общественностью, политические связи с общественностью, демократия, информационное общество, государство, гражданское общество.

SUMMARY

Rudenko O. I. Public relations in the conditions of modern political process. – Manuscript.

Thesis for a degree in political science on 23.00.02 - political institutions and processes. – Public institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynskiy, Odessa, 2014.

The dissertation examines the political causes of the institute of public relations.

Argues that modern information technology provide to political actors new opportunities information interaction with citizens. Explore new possibilities

of «electronic government» to improve political relations with the public. Investigate the current state of political public relations in Ukraine. It is proven that the convergence of mobile information and computing technologies opens up new prospects for political public relations.

Clarifies the notion of «PR-democracy.» Invited the author's definition of modern news service. Established that new economic feasibilities do possible functioning of model of the bilateral balanced interconnection, which provides the real dialog mode with citizens, their associations and state structures.

Keywords: public relations, political public relations, democracy, information society, the state, civil society.